

## «Μ' ΟΛΟ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΤΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ ΑΠΑΝΩ ΣΤΑ ΦΤΕΡΑ»: ΟΙ ΜΑΓΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΚΑΙ Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΙΞΗΣ

—Κατερίνα Κωστίου—

Σαράντα χρόνια ποιητικής οδοιπορίας, δώδεκα ποιητικές συλλογές ή άλλως 414 ποιήματα είναι η κατάθεση της Αθηνάς Παπαδάκη στην “Τράπεζα του Μέλλοντος” και του Παρόντος. Όπως επισημαίνει ο Α. Ζήρας, η δεύτερη συλλογή της Παπαδάκη, *Η αμνάδα των ατμών* (1980), «συνέπεσε με την αποφασιστική καμπή που σημειώνεται στην εξέλιξη της νεότερης ποίησης, αυτής που άρχισε να γράφεται γύρω στο 1970, και που την ορίζει μια διπλή προοπτική: μια μερίδα των ποιητών της γενιάς αυτής αποσύρεται σιγά σιγά από το προσκήνιο ή στρέφεται προς άλλα είδη λογοτεχνίας. Μια άλλη μερίδα συνεχίζει να είναι παρούσα, όμως με ένα τρόπο πολύ διστακτικότερο από εκείνον που χαρακτήριζε την ορμητική της είσοδο, πριν από μια δεκαετία ή δεκαπενταετία». <sup>1</sup> Η διστακτικότητα αυτή έχει άμεση σχέση με τη δυνατότητα ή την αδυναμία των ποιητών αυτής της γενιάς να δημιουργήσουν ένα όραμα και ένα προσωπικό ύφος. Το προσωπικό ύφος και το διακριτό όραμα χαρακτηρίζουν την ποιητική της Παπαδάκη από την πρώτη της εμφάνιση για να την αναδείξουν σε μια εξαιρετικά ιδιότυπη και εξαρχής αναγνωρίσιμη ποιητική φωνή της γενιάς του '70.

Ισορροπώντας την ελεγειακή προδιάθεση με μια ζυγισμένα αποστασιοποιημένη θέαση του κόσμου, ήδη στην πρώτη συλλογή (*Αρχάγγελος από μπετόν*, 1974) είναι εμφανής η βιωματική καταγωγή της ποιητικής της ύλης, και η μετάπλασή της πάνω σε αντιθετικούς άξονες, που θα δημιουργήσουν με τα χρόνια μια αντιστικτική ποιητική η οποία πραγματώνεται με συστηματικότητα. Πρόκειται για συνέργεια αντιθετικών, ως προς τη σημασία, το ύφος, τη γραμματική, τη συντακτική ή τη στιχουργική αποτύπωση, μοτίβων, τα οποία συνεργάζονται δίχως να υποβιβάζεται, και πολύ περισσότερο να αδρανεύει, κανένα, για χάρη των άλλων, όπως, για παράδειγμα, στους παρακάτω στίχους: «Ολόδροσα τριαντάφυλλα πενθούν το θάνατό τους με τ'αγκάθια», «άρτοι του σύμπαντος τώρα ας χαρούμε / πριν μας τυλίξουν σε προσόψια λινά» (ΑΟ). Όπως εύστοχα έχει επισημανθεί, η Παπαδάκη δουλεύει με τα ίδια θεματικά υλικά, χωρίς να οδηγείται στον μανιερισμό και «από συλλογή σε συλλογή προχωρεί σε μιαν ολοένα βαθύτερη και εσωτερικότερη πραγμάτευση των θεμάτων της, συνθέτοντας ένα είδος ποιητικής αυτοβιογραφίας». <sup>2</sup> Η επιμονή με την οποία η ποιήτρια επισκέπτεται τους ίδιους ποιητικούς τόπους εξορύσσοντας από όλο και βαθύτερα στρώματα της εμπειρίας τις διαχρονικές συνιστώσες της ύπαρξης καθιστά δύσκολη την περιολόγηση της ποιητικής της παραγωγής. Ωστόσο, θα αποπειραθώ μια πρώτη οριοθέτηση, έχοντας κατά νου την ποιητική της αντίστιξης και της ποσόστωσης λυρισμού και ρεαλισμού, με την επίγνωση πως εφαρμόζοντας άλλα ταξινομικά κριτήρια μπορεί κανείς να τροποποιήσει το σχήμα που προτείνω, όπως συμβαίνει με όλες τις ταξινομήσεις. Με βάση τα παραπάνω κριτήρια, θεωρώ πως εύλογα μπορεί κανείς να διακρίνει στην πορεία της Παπαδάκη τις εξής ποιητικές φάσεις:

Η πρώτη φάση περιλαμβάνει τις τρεις πρώτες ποιητικές συλλογές: *Αρχάγγελος από μπετόν* (1974), *Αμνάδα των ατμών* (1980), *Γη και πάλι* (1985). Η διερεύνηση της γυναικείας ταυτότητας και κυρίως η οντολογική αποτύπωση της θηλότητας στις ποικίλες της μεταμορφώσεις είναι ο πυρήνας της πρώτης φάσης. Παρά τη συσπείρωση στο καθημερινό και οικείο, αστικό ή υπαίθριο, το πεδίο αναφοράς εκτείνεται ήδη από αυτήν την πρώτη αλλά διόλου πρωτόλεια φάση και στους αρχαιοελληνικούς μύθους, δημιουργώντας μια περίκλειστη μυθολογία με έντονη τη σφραγίδα της ιδιοπροσωπίας. Χάρη σ αυτήν την ιδιοπροσωπία μπορούν και συγκατοικούν αρμονικά η «Κυρία Μαίρη» με την «Περσεφόνη», ο εμπειρικός κόσμος, με τη συμβολική και ιστορική μνήμη. Το βιωματικό και προσωπικό χρησιμεύουν ως πρώτη ύλη και άλλοθι για τη διατύπωση μιας διαχρονικής βιοθεωρίας και στάσης ζωής, στην οποία κυριαρχεί καθώς εξελίσσεται, η αρχετυπική θηλυκή καταγωγική σύσταση του κόσμου: «Είμαι γυναίκα, κάτι / σαν / μεσάνυχτα, με το πολύτιμο σκοτάδι ακόμη ακατέργαστο.» (ΑΑ).

Στην επόμενη φάση, που εκκινεί με τη συλλογή *Ωχροτάτη έως του λευκού* (1989) η Παπαδάκη, ποιήτρια με «υψηλό τον πυρετό εκ γενετής», εξακολουθεί κάποτε να κινείται στον χώρο του οίκου, αλλά η διαδρομή είναι πάντα προς τα μέσα: «Γη του σωρού, / με τις ιδιόκτη-

τες συζύγους / και τις κοινές ερωμένες. / Θα μείνω απειρόγαμη του ψέματος / ακόμα / κι αν μετά χρειαστεί το φως / της λάμπας, να γίνει ένας ήλιος δικός μου», εξολομολογείται το γένους θηλυκού γυναικείο ποιητικό υποκείμενο

(«Ενάντια στο ημίμετρο») (ΩΛ). Και αλλού, με αφοπλιστική αυτοσυνειδησία και διόλου ακκιζόμενη: «είμαι μια κατοικίδια ποιήτρια, / δεν ξέρω τι είναι γνώση / όμως ό,τι ονειρεύομαι είναι σοφό. («Λόγος για λίγα τετραγωνικά», ΩΛ). «Κατοικίδια ποιήτρια», αλλά, θα πρόσθετα, με τις αντένες προσανατολισμένες διαρκώς στο μέσα πάθος: «Έρχομαι από μέσα μου καθώς τα όρη», θα γράψει στην επόμενη συλλογή («Χωρίς θώρακα» ΑΟ). Αυτή η δεύτερη φάση εκτείνεται ως το 2001, για να περιλάβει ακόμη τέσσερις συλλογές: *Λέαινα της βιτρίνας* (1992), *Η άγρυπνη των ουρανών* (1995), *Στη βασιλίδα του εξώστη* (1998), *Ο θάνατος και η κόρη* (2001). Χωρίς να αποβάλλεται η εμπειρική αφόρμηση και η σωματική πρόσληψη του κόσμου, σ αυτή τη φάση είναι εμφανής η θεματική διεύρυνση και η ποιητική εκμετάλλευση του μυθικού υποστρώματος της εμπειρίας με αποκορύφωμα την πολύτροπη αποτύπωση του αρχαιοελληνικού μύθου του Πλούτωνα και της Περσεφόνης στη συλλογή *Ο θάνατος και η κόρη*. Η ικανότητα της Παπαδάκη να εκμεταλλεύεται το διαχρονικό απόσταγμα του αρχετυπικού μύθου και να φυτεύει τα ζωογόνα θραύσματά του στο συγχρονικό υλικό, που κι αυτό με τη σειρά του είναι απόσταγμα της πανανθρώπινης αλλά και μοναδικής για τον καθένα βιωματικής πρόσληψης του εαυτού και της πραγματικότητας, βρίσκεται εδώ στην καλύτερή της ώρα: «Άνοιξε τον μανδύα / και την κόμισε / στις πάνω γης / τον κάτω κόσμο. / Φύση αλλάζεις όταν ερωτεύεσαι, / αλλά τη φύση του θανάτου / δεν τη μεταβάλλεις». Συγχρόνως η γλώσσα της γίνεται ολοένα και πιο ελλειπτική και άρα δραστικότερη, υπηρετώντας συχνά μια γνωμική διάσταση, αποκαλυπτική της βιοθεωρίας της: «Μπορεί έργο μακράς πνοής να γίνει το παρόν» («Ο πανηγυρικός της στιγμής» ΛΒ «Είναι ένα πάθος και το πένθος ως την τύφλωση» («Ερώτημα που πληροφορεί» ΛΒ) «Όσο για τα καθημερινά, / δύσκολο ν' αφαιρείς διαρκώς απ' όλα / το φύλλο συκής» («Γύμνασμα ιδιοτέλειας» ΛΒ), «Εμπιστευτείτε το ανέφικτο· μόνο αυτό» («Η μελανή στροφή του Ησαΐα», ΛΒ), «Τι κόσμος θαυμάτων όταν κι εμείς απρόβλεπτοι» «Ονειρεύομαι για να μη νυχτώσω» (ΑΟ), «Εύκολο ν αναπνέεις δύσκολο να ζεις» («Απώ κουράγιο», ΑΟ), «Τα καθημερινά οι οδηγοί μας για το θαύμα» (Οι μύστες» ΒΕ), «Φεύγει ο καιρός νεράκι απλωμένο κι εγώ λιάζομαι» («Με θέα τους θνητούς», ΒΕ).

Η κριτική έχει επισημάνει την «παγανιστική και οντολογική προοπτική» <sup>3</sup> της Παπαδάκη, την «παγανιστική ατμόσφαιρα, όπου πρόσωπα, υλικά και αντικείμενα και φυσικά στοιχεία συμπλέκονται σε μια διαρκή συνομιλία, για να καταλήξουν σε ένα πολύτροπο, αλλά ενιαίο ερωτικό “εγώ”», <sup>4</sup> τον ζωικό αισθησιασμό της ποιήτριας και τη «λυρική τάση θέωσης των ταπεινών πραγμάτων», τον άρρηκτο δεσμό της πραγματικότητας με τον κοσμολογικό κύκλο «γέννηση και φθορά, έρωτα και θάνατο, άνοιξη και χειμώνα, πάνω και κάτω κόσμο, σκοτάδι και φως», καθώς επίσης και «τον αποστασιοποιητικό χαρακτήρα της γραφής» ή «τη σιβυλλική διατύπωση που έχουν αρκετές εικόνες-κλειδιά» της ποιητικής της. <sup>5</sup> Ωστόσο εδώ πρέπει να διευκρινιστεί ότι η σκοτεινότητα του εκφερόμενου λόγου δεν αφορά τη λογική των εννοιών αλλά τη σκοτεινότητα του υποκειμένου, το απρόσιτο βάθος της φυλογονίας και της φυσιολογίας του ανθρώπου που αποτυπώνεται, επεξεργασμένο ή μη, σε δύο βασικές εκβολές του ενστίκτου, την τροφή και τον έρωτα, στις ποικίλες και σύνθετες διαστρωματώσεις τους. Όπως ή ίδια επισημαίνει γράφοντας για την ποιητική της συλλογή *Η Βασιλίδα του Εξώστη*, «Ο θεϊκός κανόνας της θνητότητάς μας οδηγεί μέσω μιας καινούργιας θεματικής, του φαγητού, σ' ένα μεταφυσικό οδοιπορικό. Η τροφή, ως ανθρωποφαγία αλλά και ως τελετουργία αστικού γεύματος, παραμένει η ακροβασία ανάμεσα στο ζώο και στον άνθρωπο. Το θήραμα αναγεννάται ως άλλη ύλη για ν' αποδείξει το αέναο του κόσμου. Η φύση αποτελεί αρένα και ιερό, κι ο μόνος τρόπος προσέγγισής της είναι ο λατρευτικός». <sup>6</sup> Αυτή η συνθήκη της ζωικής φύσης αποτυπώνεται με αριστοτεχνικό τρόπο στο ποίημα «Ο στολισμός του γεύματος» (ΒΕ). Όπως έχει επισημάνει η Άννα Κατσιγιάννη,

«στο κέντρο της ποιητικής της, από την Ωχροτάτη έως του λευκού μέχρι τη συλλογή *Στη βασιλίδα του εξώστη*, συχνά απαντά ο αφηνιδιασμός, η διάλυση της λυρικής ψευδαίσθησης, μέσω της ειρωνείας και της αυτοαναίρεσης».<sup>7</sup>

Η τρίτη φάση ξεκινά με τη συλλογή *Με λύχνο και λύκους* (2010), και έχει μέχρι στιγμής περιλάβει άλλες δύο συλλογές: *Θαύμα ιδέσθαι* (2012) και *Κοπάδι* (2014). Σ' αυτή τη φάση ο δρόμος προς τα μέσα περνάει από τον Άλλον όχι μόνο κάτω από τη βαριά σκιά της θνητότητας, αλλά και κάτω από το βάρος της κοινωνικής εγρήγορσης: «Εδώ κυρτούται ο άνθρωπος / ναι ναι, / στ' αλλοτινά αιθεροβάμονα / παγκάκια. / Έστω με ράκη, / και πώς να γίνει / ο εαυτός του ξανά;» («Πλατεία ανάργυρη» ΘΙ). Η λεπτή ειρωνεία που υποστασιώνει την ποιητική της αντίστιξης τις περισσότερες φορές λειτουργεί υπαινικτικά, αναθέτοντας κάποτε την ολοκλήρωση της ερμηνείας στον τίτλο του ποιήματος: «Πώς διαισθάνονται / την απουσία Θεού. / Εδώ, στις οδομαχίες» («Τ' αδέσποτα»). Και αλλού: «Πηδούσε ο βάτραχος / από αστέρι σε αστέρι / μέσα στο νερό, / μηδενίζοντας τις αποστάσεις. («Καθρέφτισμα» ΘΙ). Χάρη σ' αυτήν την τεχνική, η οποία αποκτά εξαιρετική ευελιξία χάρη στην κρημνώδη ευαισθησία της Παπαδάκη, τα ποιήματα γίνονται μαγικές εικόνες, αφού η επαναγνώση τους μετατοπίζει κάθε φορά το σημασιολογικό τους κέντρο και αναπροσανατολίζει το μεταφορικό τους εκτόπισμα. Κατορθώνεται έτσι μια από τις πιο μαγικές λειτουργίες της ποίησης: η επανακατάληψη του οικείου και άρα αδρανούς, η αναπαρθένευση της κορεσμένης όρασης, η πληθυντική θέαση της εμπειρίας. Κι αυτό συμβαίνει ακόμη και όταν το θαυμαστό στο οποίο συχνά ρέπει η ποιήτρια –θυμίζω ότι έχει στο συγγραφικό της ενεργητικό και επτά βιβλία για παιδιά, ενώ ήδη από την πρώτη συλλογή έχει δηλώσει: «Μόνο τα παιδιά νιώθουν τα θαύματα. / Μόνο στα παιδιά λέω την αλήθεια»– εκτρέπεται στην απομάγευση, μέσω της οποίας εμπεδώνεται ισόβιο το πένθος. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της τρίτης φάσης είναι η επίταση του ρεαλισμού, όπου αναπόφευκτα οδηγεί η κοινωνική εγρήγορση: «Ναι αληθεί, / ότι ο χορτασμός κι ο χαλασμός / αιώνια συστεγάζονται. / Μη σας εξαπατούν λοιπόν / όσοι υπόσχονται έξοδο. / Κι εκείνοι, / στο φαρδί πουκάμισο / κρύβουν το αλάθητο. / Μαχαίρι και ψωμί. («Δόλια ψεύδη», ΤΚ). Η έξοδος από τον οίκο και τον εαυτό προς τον Άλλον συνεπάγεται και μια πιο αντιστικτική δόμηση της ποιητικής ύλης, η οποία συχνά εκβάλλει σε μια ασπάρουσα ανοιχτή ειρωνεία, όπως το παρακάτω ποίημα: «Τους κυνόδοντες διακρίνω / ακόμη αφανέρωτους, / σε τρυφερά ούλα βρεφών. / Είναι στιλπνοί και αιχμηροί. Καθώς τα νεογνά διάπλατα ανοίγουν τις σιαγόνες / ο λύχνος του στόματος ροδίζει. / Να, στον ουρανό / ο σατανάς της πρώτης τροφής. / Τίποτε αθώο, ούτε το γάλα» (ΛΛ).

Η αντιθετική μυθολόγηση των αληθειών που υποστασιώνουν την ανθρώπινη συνθήκη γίνεται μέσα από έναν εντελώς προσωπικό, που σημαίνει εξ αρχής διακριτό και αναγνωρίσιμο, αλλά και εξελισσόμενο από συλλογή σε συλλογή μηχανισμό, ο οποίος αν και είναι συνεπής σε μια προσωπική ερμηνεία του κόσμου, αναδεικνύει την ειρωνική του υπόσταση. Ο μηχανισμός αυτός στην εντελέστερη εκδοχή του δημιουργεί μια ποιητική αντιστικτική η οποία πραγματώνεται μέσα από ποικίλες και πολυεπίπεδες ειρωνικές πολώσεις, όπως οι παρακάτω: αντιποιητικά υλικά–λυρισμός, ατομικό βίωμα–αρχετυπική αναγωγή του, προσωπική εμπειρία–συλλογική αποτύπωση, χοϊκότητα και σωματική πρόσληψη του νοητού–εξαύλωση των υλικών πραγμάτων και αποπνευματώση των αισθήσεων, παγανισμός–χριστιανική ευλάβεια, αρχαϊκό λεξιλόγιο–καθημερινό και ενίοτε αγοραίο ιδιόλεκτο, σιωπή–παρηχητικές εκρήξεις.<sup>8</sup> Ενδεχομένως, το τελευταίο δίπολο οδήγησε τον ομότεχνό της Γιώργο Μαρκόπουλο να γράψει σχολιάζοντας τη συλλογή *Η άγρυπνη των ουρανών*: «Υπάρχει μια αρχοντική μεγαλοπρέπεια προκλασικής περιόδου της Δύσης αλλά και μια “κραιπάλη” Βυζαντινίου».<sup>9</sup> Κάποτε η ειρωνεία αναδύεται εύρωστη ακριβώς χάρη στην οριακό μινιμαλισμό της διατύπωσης: Χωρίς φίλους / παιδιά / εστία / αφέντη. // Χωρίς έρωτα / βιβλία / Α.Φ.Μ. // Χωρίς ίχνη / στόχους / κήπο / όπλο / στολή. // Ο Κανένας.» («Και όμως ταυτότητα» ΠΑ).

Παράλληλα, λειτουργεί καταλυτικά ένας εσωτερικός ρυθμός που δίνει ενότητα στα πιο ασύμβατα υλικά, σε ετερόκλητες εικόνες, σε αντιθετικές έννοιες, που συναιρεί την αίσθηση με τον λόγο, το πράγμα με τη συμβολική του πολλαπλότητα, τον αρχέγονο μύθο με τη σύγχρονη του εκβολή. Ο ρυθμός αυτός σε συνεργασία με τη μουσικότητα του λόγου διευρύνει το σημασιολογικό πεδίο του ποιήματος: Στα μακρή έχει ρίζες / αλλ' ανθίζει εδώ. / Θεός θνητών θαμώνας / βγαίνει στο φως φυντάνι / και λιθάρια σπάει / από την ευωδιά. / Γέρνει μυρίζει η άβουλη / την άτρωτη βουλή. / Φοβάται κάνει πίσω / κρύβεται στα βήματά της. (ΘΚ)

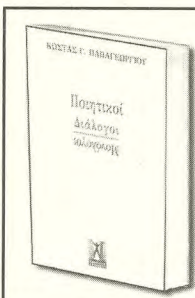
Η ποιητική πορεία από έξω προς τα μέσα και η ταυτόχρονη ανάδυση της πληθυντικότητας του Εγώ συντελείται παράλληλα με μια σταδιακή υποταγή στο τραγικό και συνειδητή απόπειρα συμφιλώσης μαζί του. Όπως σωστά έχει επισημανθεί «η έντονη κριτική διάθεση δεν εκβάλλει στη σάτιρα, δεν μεταθέτει τα πράγματα, αλλά εσωτερικεύεται, συστρεφόμενη περί μια τραγική αντίληψη της ζωής, όπου η στωικότητα, απόρροια της αίσθησης της ιστορικής κίνησης, κυριαρχεί ως ιδεολογικό χρώμα».<sup>10</sup> Με ύφος ολοένα πιο μινιμαλιστικό, δίχως ίχνος εκζήτησης η ποίηση της Παπαδάκη συνομιλεί με τη νεοελληνική παράδοση, λόγια και δημοτική, με τη φιλοσοφία της Ανατολής, με τα βιβλικά κείμενα, με τρόπο γόνιμο και διακριτικό, μπολιάζοντας γνωστούς λογοτεχνικούς τόπους με τον λιτό λυρισμό της. Βασικό εργαλείο του ποιητικού της εργαστηρίου είναι η μεταφορά, η οποία συχνά συνεργάζεται με μια βασική τεχνική ειρωνείας, τον υπαινιγμό, για να διευρύνει το νοηματικό ορίζοντα της διατύπωσης. Η συστηματική χρήση της μεταφοράς από την Παπαδάκη αναδεικνύεται σε ιδιοσυγκρασιακής καταγωγής λειτουργία, γεγονός που επικυρώνεται θα έλεγε κανείς από τα ιδιότυπα ποιητικά αφηγήματα των βιβλίων της *Φύλλα τροφής* (2004) και *Με άλλα λόγια* (2007).

Ανυπότακτη αλλά και υποτακτική ενός πολύτροπου πάθους, εύθραυστη αλλά και οριακά ανθεκτική, πυρπολημένη αλλά και διαρκώς φλεγόμενη, λάτρης του εφήμερου αλλά και θηρεύοντας το διαχρονικό του έρμα, η ποιητική φωνή της Αθηνάς Παπαδάκη, γυμνή και ανεπιτήδευτη, ενορχηστρώνει τη βαθύτερη αγωνία της ύπαρξης, πιστή στο συμβόλαιο που υπέγραψε με τον εαυτό της, και άρα με τον αναγνώστη, σαράντα χρόνια πριν.

Στέκομαι στον καθρέφτη μου μπροστά. / Ωραία πούμαι, γέρνοντας από αγάπη / για τα πράγματα και τους ανθρώπους, / σαν πεύκο πούχει σκύψει πάνω στο γκρεμό. / Ποιος νάταν τάχα αυτός, που έτσι βαθεία με χάραξε; (ΑΜ)

## ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Αλέξης Ζήρας, «Ένας παγανιστικός μυστικισμός», *Γράμματα και Τέχνες*, 49 (Ιανουάριος-Φεβρουάριος 1987) 23.
2. Άννα Κατσιγιάννη, «Αθηνά Παπαδάκη, *Λέαινα της βιτρίνας*, Καστανιώτης, 1992», *Πόρφυρας*, 67-68 (Νοέμβριος 1993-Μάρτιος 1994) 99.
3. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Δονούμενη ποιητική συνείδηση», *Αυγή*, 29 Οκτωβρίου 1989.
4. Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, «Τα θαύματα του έρωτα», *Ελευθεροτυπία*, 25 Οκτωβρίου 1995, 35.
5. Αλέξης Ζήρας, «Ο έρωτας του θανάτου», *Κυριακάτικη Αυγή*, 3 Νοεμβρίου 2002.
6. «Η Αθηνά Παπαδάκη γράφει για το βιβλίο της *Στη βασιλίδα του Εξώστη*», *Διαβάζω*, 397 (1999) 61.
7. Άννα Κατσιγιάννη, «Γενεαλογώντας την ποίηση της Αθηνάς Παπαδάκη. Από την τροφή στην ανθρωποφαγία», ηλεκτρονικό περιοδικό *Ντουέντε*, 17, Ιούλιος 2012.
8. Για την αντίθεση *chiaro-scuro* στη συλλογή *Ο Θάνατος και η Κόρη* βλ. Άννα Κατσιγιάννη, «Η Περσεφόνη και το ρόδι», *Πόρφυρας*, 112 (Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2004) 305.
9. Γιώργος Μαρκόπουλος, «Αθηνά Παπαδάκη, *Η άγρυπνη των ουρανών*», *Ποίηση* 6 (χειμώνας 1995) 251.
10. Κώστας Βούλγαρης, «Η αμφισβήτηση που διαρκεί», *Αυγή*, 28 Αυγούστου 2011.



ΚΩΣΤΑΣ Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

## Ποιητικοί Διάλογοι Μονολογία

www.gouostis.gr

Κείμενα δημοσιευμένα σε εφημερίδες και περιοδικά τα τελευταία δέκα χρόνια αποτελούν αυτό το βιβλίο. Μάλλον εκτενείς σημειώσεις κρατημένες στο περιθώριο κάποιων ποιημάτων που με συγκίνησαν. Ας μη διαβαστούν λοιπόν ως κριτικές αλλά ως απόρροια της ειλικρινούς πρόθεσής μου να επικοινωνήσω με νέους και νεότερους ποιητές που εμφανίστηκαν στα ποιητικά μας πράγματα τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια.

Κ.Γ.Π.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ζ. ΠΗΓΗΣ 73 • 106 81 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 2103815433

